

Mobilisatiedoden

Deel 5

Oorlogsslachtoffers Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger (KNIL)

1 september 1939 – 9 mei 1940

4 doden
2 of 3 vermisten

Inleiding

Overzicht

De OGS-doden

Samenstelling Bart FM Droog

Uitgeverij Oorlogsdoden, IJsselstein, 2023

Inleiding

Dit e-boek is een bewerking van een oorspronkelijk op 17 oktober 2018 verschenen bijlage bij het *The Post Online*-artikel 'Onderzoek: 431 Nederlandse oorlogsslachtoffers van WOII niet erkend'.¹

In 1939/1940 had het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger een sterkte van circa 36.000 man – 10.000 Europese, 13.000 Javaanse, 2.000 Soendanese, 5.000 Menadonese, 4.000 Ambonese en 1.000 Timorese beroepsmilitairen en ca. 1.000 Europese dienstplichtigen.

Aangezien Nederlands-Indië een intrinsiek racistische maatschappij was – met bijvoorbeeld aparte Burgerlijke Stand-administraties voor Europeanen en 'Inlanders' – vormen de hier gepresenteerde sterfgevallen een absolute ondergrens.

Als er al in de Nederlandstalige kranten bericht werd over onnatuurlijke sterfgevallen bij het KNIL, dan beperkte zich dat doorgaans tot de 'Europese' slachtoffers.

Hopelijk zullen Indonesische historici zich in de toekomst over het vraagstuk van de Indonesische oorlogsslachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog (zowel vóór als na 10 mei 1940 en/of 7 december 1941) buigen. Dat is hard nodig, daar de Nederlandse overheid nooit enige serieuze aandacht besteedt heeft aan de ruim honderdduizend Nederlandse onderdanen van Indonesische afkomst, die óf als slachtoffer van bombardementen en beschietingen, óf als dwangarbeider onder Japans bewind, in de Tweede Wereldoorlog om het leven gekomen zijn.

Bronnen

Ir. H.T. Bussemaker. De geloofwaardigheid van de Indische Defensie 1935-1941. *Militaire Spectator*. Jaargang 154. 1985. Blz. 163-180.

http://www.kvbk-cultureelerfgoed.nl/MS_PDF/1985/1985-0163-01-0045.PDF

Dr. L. de Jong. *Indië's Defensie. Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog - Deel 11a - Nederlands-Indië (2e band)*. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 1984-1986. Blz. 643-644

<http://resolver.loedejongdigitaal.nl/nl.vk.d.11a-2?view=html&q=sterkte%20KNIL#nl.vk.d.11a-2.3.4>

T. van Gent. *Het falen van de Nederlandse gewapende neutraliteit, september 1939 - mei 1940*.

University of Amsterdam, Amsterdam, 2009.

https://pure.uva.nl/ws/files/756208/68876_09.pdf

1 <https://tpo.nl/2018/10/17/onderzoek-431-nederlandse-oorlogsslachtoffers-van-woii-niet-erkend/>

Overzicht

Klik op de datum om direct naar de beschrijving van het desbetreffende incident te gaan.

Datum	Soort incident	Locatie	Doden	Blz.
21 september 1939	Ongeluk bij oefening	Bandoeng	1	4
25 September 1939	Ongeluk bij oefening	Madoera	1	5
22 oktober 1939	Verkeersongeluk	Java	1	6
26 februari 1940	Scheepsongeluk	Pelau Samboe	2 (of 3)	7
8 mei 1940	?	Magelang	1	8
		totaal	6 (of 7)	
1939-1940.	OGS-doden	Nederlands Indië	6	9

Een onbekend aantal KNIL-militairen zal in deze periode aan tropische ziekten bezweken zijn. Kranten berichtten doorgaans alleen over hogere officieren die een natuurlijke dood stierven.

Nader onderzoek in de KNIL-archieven in het Nationaal Archief zou kunnen uitwijzen hoeveel natuurlijke sterfgevallen zich destijds in het KNIL voordeden.

De 'OGS-doden' zijn niet in de telling meegenomen, daar er geen enkele aanwijzing is dat zij door oorlogsomstandigheden om het leven gekomen zijn.

21 september 1939. Ongeluk bij militaire oefening. Bandoeng. 1 dode.

“Op het nog al woeste terrein tegenover het Departement van Verkeer en Waterstaat te Bandoeng worden geregeld oefeningen met vechtwagens en tractors gehouden. Ook op 21 September hadden er oefeningen met kleine tractors plaats.

Een dezer, een tractor, wegende 1200 kilo, werd bestuurd door den soldaat P. van der Kwaak. Bij het afdalen van een kleine zeer steile helling sloeg de tractor plotseling over den kop, waardoor de soldaat er uit geslingerd werd en onder den tractor kwam. Direct snelden zes soldaten, die het ongeluk hadden zien gebeuren, er op af en met ontzaglijke moeite slaagden zij er in den zwaren tractor eenigermate op te tillen en hun kameraad te bevrijden. Uitwendig was hij niet verwond, doch hij moet ernstige inwendige kneuzingen hebben bekomen. Hij bleef bij kennis en zeide nog tot zijn kameraden, dat het met hem afgelopen was en dat hem dat zoo speet voor zijn moeder in Nederland. Na een kwartier vroeg hij zijn commandant, kapitein Brentgen, hem de hand te willen reiken. Een minuut daarna gaf hij, nog steeds op het open veld liggende, te midden van zijn kameraden, den geest.

Nog dienzelfden middag had met militaire honneurs de teraardebestelling plaats. Van militaire zijde was de belangstelling zeer groot: onder andere was de chef van den generalen staf, generaal-majoor Ter Poorten, aanwezig, zoomede de plaatselijk commandant en tal van andere officieren.

Aan de groeve werd gesproken door kapitein Brentgen en den legerpredikant, ds Van Duinen. Het was een indrukwekkende plechtigheid, die velen aangreep.”
(*Het Vaderland*, 14 oktober 1939)

[KNIL-1] **P. van der Kwaak**. Soldaat. 'Jeugdij'.

Geboren te ?

Overleden op 21 september 1939 te Bandoeng.

Stamboeknummer 93374.

Mogelijk gaat het om: Pieter van der Kwaak, geb. 6 juni 1917 te Wormerveer.

Bronnen

Militieregister, Noord-Hollands Archief.

Dodelijke ongelukken. *Het Vaderland*, 's-Gravenhage, 21-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010018652:mpeg21:a0131>

Onder tractor gedood. *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, Batavia, 22-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010227370:mpeg21:a0106>

Soldaat door tractor gedood. *De Indische Courant*, Soerabaja, 23-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010285733:mpeg21:a0094>

25 September 1939. Ongeluk bij oefening. Madoera. 1 dode.

Bij een militaire oefening op het eiland Madura slaat een motorfiets met zijspan over de kop. De bestuurder, brigadier J.A. van Drunen, raakt zwaargewond en overlijdt de volgende dag in het Centraal Burger Ziekenhuis (CBZ) te Soerabaja.

Hij werd met militaire eer begraven op Kemban Koening. Van Drunen was zes weken vóór zijn dood in het huwelijk getreden. Zijn jonge weduwe was bij de uitvaart aanwezig.

[KNIL-2] Johannes Antonius van Drunen.

Brigadier der kustartillerie. 23 jaar.

Geboren op 6 juni 1916 te Leiden.

Overleden 26 september 1939 te Soerabaja.

J. van Drunen, brigadier der kustartillerie, die Dinsdag j.l. bij een noodlottig motorongeluk op Madoera het leven verloor.

Bronnen

Archieven Burgerlijke Stand

Geboorteakte, Erfgoed Leiden en Omstreken, Leiden.

Doodelijk ongeluk op Madoera. *Soerabaijasch Handelsblad*. Soerabaja, 27-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121374:mpeg21:a0099>

Brigadier van Drunen. De laatste eer. *Soerabaijasch Handelsblad*. Soerabaja, 28-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121375:mpeg21:a0116>

J. van Drunen, brigadier der kustartillerie, die Dinsdag j.l. bij een noodlottig motorongeluk op Madoera het leven verloor. *Soerabaijasch Handelsblad*. Soerabaja, 29-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121376:mpeg21:a0079>

Familiebericht. *Soerabaijasch Handelsblad*. Soerabaja, 29-09-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011121376:mpeg21:a0075>

22 oktober 1939. Verkeersongeluk. Java. 1 dode, 17 gewonden.

BATAVIA. (Aneta). Zondagmorgen te half tien is op den weg van Batavia naar Tandjong-Priok een ernstig ongeluk geschied. Een militaire vrachtauto, bemand met een sectie infanterie van de eerste compagnie, tiende bataljon, bestuurd door een militairen chauffeur, is bij het nemen van een bocht omgeslagen. Alle inzittenden werden uit den auto geslingerd. Hierbij is een Europeesche fuselier gedood, terwijl zeventien anderen, onder wie ook de bevelvoerende luitenant en de chauffeur, min of meer ernstig gewond zijn. De gewonden zijn naar het militair hospitaal vervoerd. (*De Tijd*, 23 oktober 1939).

[KNIL-3] N.N. Europees fuselier. Leeftijd onbekend.
Overleden op 22 oktober 1939 bij Tandjong-Priok (Java)

Bron

Aneta. Militaire vracht-auto verongelukt. *De Tijd*, 's-Hertogenbosch, 23-10-1939.

<https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010989818:mpeg21:p002>

Dit bericht van persbureau Aneta werd in vele kranten afgedrukt. Nadere berichten zijn (nog) niet te traceren.

26 februari 1940. Pelau Samboe. 3 vermisten.

“Koetaradja, 26 Febr. – bij Poelau Samboe, in den Riouw-Archipel, is een zeilende prauw omgeslagen, waarbij de eerste-luitenant der infanterie G.A.A. Blommensteyn en de Javaanschen sergeant 2de klasse Repon zijn omgekomen. Hun stoffelijke overschotten zijn niet gevonden. Vermoedelijk is ook nog een soldaat verdronken. De andere inzittenden van de prauw konden zwemmende de kust bereiken en werden gered. Beide omgekomenen waren gehuwd. Luitenant Blommensteyn had één, sergeant Repon zes kinderen (Aneta).”

[KNIL-4] **G.A.A. Blommensteyn**. 1e luitenant. Leeftijd onbekend.

Vermist sinds 26 februari 1940, bij Pulau Sambu.

Mogelijk was de naam P.A.A. Blommensteyn – in een huwelijksadvertentie uit 1935 komt die variant voor.

[KNIL-5] ? **Repon**. Sergeant 2e klasse. Leeftijd onbekend.

Vermist sinds 26 februari 1940, bij Pulau Sambu.

[KNIL-6?] **NN**. Soldaat. Leeftijd onbekend.

Vermist sinds 26 februari 1940, bij Pulau Sambu – als deze onbekende soldaat inderdaad bij dit incident omgekomen is.

Bron

Aneta. Luitenant en sergeant verdronken. Ongeval in Ned.-Indië. *De Telegraaf*, Amsterdam, 26-02-1940.

<http://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110578618:mpeg21:a0239>

Dit bericht van persbureau Aneta werd in vele kranten afgedrukt. Nadere berichten zijn (nog) niet te traceren.

8 mei 1940. ? Magelang. 1 dode.

De doodsoorzaak van onderstaand persoon is onbekend. Hij is de enige KNIL-militair in actieve dienst gestorven vóór 10 mei 1940 die op de database van de Oorlogsgavenstichting te vinden is.

[KNIL-7] **Edward Brouwer**. Sergeant KNIL. 31 jaar.

Geboren op 18 september 1908 te Tasikmalaja

Overleden op 8 mei 1940 te Magelang

Begraven te?

1939-1940. 'Slachtoffers van de oorlog' in Nederlands Indië. De OGS-doden

In augustus 2018 stonden in de database van de Oorlogsgravenstichting (OGS) meerdere in Nederlands-Indië vóór 10 mei 1940 overleden personen vermeld als 'slachtoffer van de oorlog'. De OGS (lees: het Ministerie van Binnenlandse Zaken) zegt over die term:

“Mensen die zijn omgekomen door oorlogsgeweld zoals een beschieting of bombardement, maar ook de mensen die de oorlog overleefd hebben en hun ervaringen altijd met zich hebben megedragen omschrijven wij als ‘slachtoffer van de oorlog.’”²

Waarbij met 'de oorlog' expliciet de Tweede Wereldoorlog bedoeld wordt. Een oorlog die volgens de Nederlandse overheid voor Nederland pas op 10 mei 1940 uitbrak.

Bij sommige doden bleek het te gaan om omgekomen militairen in actieve dienst. Het is niet meer dan logisch dat zij in de database van de OGS voorkomen, maar het is onlogisch om hen aan te duiden als 'slachtoffer van de oorlog, in plaats van 'oorlogsslachtoffer'.

Hoe het ook zij – bij zes personen is het een volslagen raadsel waarom ze in die database zijn opgenomen. Het gaat om drie gepensioneerde KNIL-militairen, een kind van één jaar en drie maanden, een matroos (van de koopvaardij?) en een 50 jarige burgerman.

² Uitleg 'oorlogsslachtoffer' / 'slachtoffer van de oorlog'. Oorlogsgravenstichting, [gezien 03-09-2018]; <https://oorlogsgravenstichting.nl/slachtoffer-van-de-oorlog>

[?-1] Frida van Pieteron.

Geboren op 6 juli 1938 te Tjimahi

Overleden op 7 oktober 1939 te Tjimahi

Begraven Nederlands Ereveld Leuwigajah te Cimahi (Indonesië)

[?-2] Johannes Christiaan Sip. Beroep ?

Geboren op 26 januari 1889 te Kesteren

Overleden op 4 januari 1940 te Medan.

[?-3] Leonard Dersjant. Gep. Kol. Ridder MWO 4. KNIL.

Geboren op 23 april 1877 te Batavia

Overleden op 24 januari 1940 te Bandoeng.

[?-4] Adriaan van Schaik. Matroos 2. Klasse.

Geboren op 15 november 1918 te 's Heer-Arendskerke

Overleden op 23 maart 1940 te Batavia

[?-5] Ferdinand Eduard van Amstel. Gep.SM.KNIL.

Geboren op 8 november 1882 te Tulangan

Overleden op 20 april 1940 te Tjimahi

[?-6] Bernardus Teuben. Gepensioneerd A000 (?) KNIL. 50 jaar.

Geboren op 29 mei 1889 te Arnhem

Overleden op 2 mei 1940 te Soerabaja

Begraven te ?

Bron

Database oorlogsgravenstichting [gezien augustus 2018].

<https://oorlogsgravenstichting.nl/zoeken>